

7. Про затвердження Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 11.12.2014, № 806.

8. Шварц О. В. Регулювання ліквідності банківської системи України в період кризи / О. В. Шварц // Вісник НБУ. – 2010. – № 4. – С. 56 – 61.

REFERENCES

Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Fond harantuvannia vkladiv fizychnykh osib. <http://www.fg.gov.ua/payments/>

Ganley, J. "Surplus Liquidity: Implications for Central Banks". <http://www.bankofengland.co.uk/education/Pages/ccbs/lslshb03.aspx>

Kovalchuk, T. T., and Koval, M. M. *Likvidnist komertsiiynykh bankiv* [The liquidity of commercial banks]. Kyiv: Znannia; KOO, 1996. [Legal Act of Ukraine] (2014).

Mishchenko, V. I. et al. *Likvidnist bankivskoi systemy Ukrainy: naukovo-analitychni materialy* [The liquidity of the banking system of Ukraine: materials prepared]. Kyiv: Natsionalnyi bank Ukrainy; Tsentru naukovykh doslidzhen, 2008.

Shvarts, O. V. "Rehuliuвання likvidnosti bankivskoi systemy Ukrainy v period kryzy" [Adjust the liquidity of the banking system of Ukraine during the crisis]. *Visnyk NBU*, no. 4 (2010): 56-61.

УДК 336.77

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ ТА СКОРИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

© 2015 ЧЕРЕВАТЕНКО В. А.

УДК 336.77

Череватенко В. А. Кредитна політика українських банків та скорингові технології: сучасний стан і перспективи розвитку

Проаналізовано сучасний стан кредитної політики українських банків. Зроблено висновок про необхідність вдосконалення та впровадження скорингових технологій в українські банки. Скорингові технології дозволять мінімізувати кількість невиплачених кредитів, подолати кредитне шахрайство, знизити відсотки по кредитах. Банківські установи надають перевагу лише одній формі скорингу – аплікаційному, залишаючи поза увагою такі його важливі види, як поведінковий та колекторський. Постійне використання скорингових моделей протягом всього циклу кредиту дозволить попередити вірогідності дефолтових кредитів. Перед українськими фахівцями стоїть ціла низка завдань – розробка та постійне оновлення скорингових анкет для фінансових установ з урахуванням специфіки українського суспільства, у тому числі регіональних відмінностей та високого рівня кредитного шахрайства. Вдосконалення банківських систем оцінки ризику позичальників є запорукою подальшого розвитку фінансового ринку в Україні.

Ключові слова: скоринг, дефолтові кредити, бюро кредитних історій, кредитна політика, аплікаційний скоринг, поведінковий скоринг, колекторський скоринг.

Табл.: 1. **Бібл.:** 17.

Череватенко Володимир Андрійович – кандидат економічних наук, доцент, заступник директора Харківського інституту фінансів Українського державного університету фінансів і міжнародної торгівлі (пер. Плетньовський, 5, Харків, 61003, Україна)

E-mail: arcvol_k@rambler.ru

УДК 336.77

Череватенко В. А. Кредитная политика украинских банков и скоринговые технологии: современное состояние и перспективы развития

Проанализировано современное состояние кредитной политики украинских банков. Сделан вывод о необходимости совершенствования и внедрения скоринговых технологий в украинские банки. Скоринговые технологии позволяют минимизировать количество невыплаченных кредитов, преодолеть кредитное мошенничество, снизить проценты по кредитам. Банковские учреждения предпочитают только одну форму скоринга – апликационный, оставляя без внимания такие его важные виды, как поведенческий и коллекторский. Постоянное использование скоринговых моделей в течение всего цикла кредита позволит предупредить вероятности дефолтов кредитов. Перед украинскими специалистами стоит целый ряд задач – разработка и постоянное обновление скоринговых анкет для финансовых учреждений с учетом специфики украинского общества, в том числе региональных различий и высокого уровня кредитного мошенничества. Совершенствование банковских систем оценки риска заемщиков является залогом дальнейшего развития финансового рынка в Украине.

Ключевые слова: скоринг, дефолт кредиты, бюро кредитных историй, кредитная политика, апликационный скоринг, поведенческий скоринг, коллекторский скоринг.

Табл.: 1. **Библ.:** 17.

Череватенко Владимир Андреевич – кандидат экономических наук, доцент, заместитель директора Харьковского института финансов Украинского государственного университета финансов и международной торговли (пер. Плетневский, 5, Харьков, 61003, Украина)

E-mail: arcvol_k@rambler.ru

UDC 336.77

Cherevatenko V. A. Ukrainian Banks' Credit Policies and Scoring Technology: Current State and Prospects of Development

The current state of the credit policies of the Ukrainian banks is analyzed. It has been concluded that there is a need to improve and implement scoring technologies in the Ukrainian banks. Scoring technologies will minimize the number of unpaid loans, overcome credit fraud, reduce the interest on the loans. Banking institutions prefer to only one form of scoring – application scoring, while ignoring its such important kinds as the behavioral and credit collection scoring. Constant use of scoring models for the duration of the loan cycle would prevent the likelihood of defaults of loans. The Ukrainian specialists face a number of challenges – drafting and constant updating of scoring forms for financial institutions, taking into account the specifics of Ukrainian society, including regional differences and the high level of credit fraud. Improvement of banking systems for estimation of borrowers risk is the guaranty to the further development of the financial market in Ukraine.

Key words: scoring, defaulted loans, credit bureaus, credit policy, application scoring, behavioral scoring models, credit collection scoring.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 17.

Cherevatenko Volodymyr A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Deputy Director of the Kharkiv Institute of Finance of the Ukrainian State University of Finance and International Trade (per. Pletnysky, 5, Kharkiv, 61003, Ukraine)

E-mail: arcvol_k@rambler.ru

Протягом останнього десятиліття проблема кредитування набула значної актуальності як у світі, так і в Україні. Особливістю банківського кредитування в нашій країні є велика кількість споживчих кредитів, виданих на купівлю автотранспорту та товарів тривалого користування (побутової техніки, меблів, засобів зв'язку, комп'ютерної техніки). Основними користувачами кредиту виступають громадяни з низькими доходами, і ті, що сподіваються на збільшення своїх доходів (найбільша частина населення України). Під впливом несприятливих економічних умов вони дуже часто не в змозі виплатити кредит по даних відсоткових ставках, що призводить до переходу позичальника до категорії неплатоспроможних, а кредит відповідно – до безнадійних. Збільшення обсягів кредитування фізичних осіб є значним фактором ризику для банківської системи.

Недосконалість законодавчої та нормативної бази кредитування та правової основи діяльності банків є причиною ускладнення кредитного процесу. Мінімізувати ризику неповернення споживчих кредитів має запровадження банками скорингових технологій.

Метою статті є аналіз кредитної політики українських банків та актуальності подальшого впровадження та вдосконалення скорингової системи як провідного засобу піднесення ефективності кредитування фізичних осіб, попередження прострочення виплат або повних невиконань кредитів в умовах масового споживчого кредитування з мінімальним часом на оброблення кредитних заявок. Визначення особливостей запровадження скорингових технологій в Україні та напрямів їх удосконалення з урахуванням особливостей реалізації кредитної політики банків.

Дослідження кредитної політики, скорингу та особливостей його реалізації в Україні та світі представлено в роботах низки українських науковців [1, с. 103 – 112; 2, 17, с. 60 – 63; 9, с. 11 – 18; 14, с. 91 – 96]. У роботах А. Камінського розглянуто сутність та важливість використання скорингових технологій у банківських установах [7, с. 30 – 31]. Зокрема, автор досліджує особливості застосування скорингових технологій в аспекті чотирьох видів скорингу: аплікаційного (на етапі подачі заявки), поведінкового (на основі оцінки кредитної дисципліни позичальника в минулому), скорингу бюро кредитних історій та колекторського скорингу [8, с. 197 – 201]. Однак дана проблема потребує подальшого вивчення через недостатню розробленість системного підходу до імплементації скорингового підходу в бізнес-процесах споживчого кредитування з урахуванням вимог до розвитку банківської системи.

В основу скорингу покладено вивчення кредитних історій позичальників, які отримували позики в минулому, з метою їх класифікації та визначення характерних ознак надійних і безнадійних клієнтів щодо погашення кредитної заборгованості. Скоринг є класифікаційним завданням, яке повинне на основі аналізу кредитного портфеля банку та інформації про позичальників надати функцію, за допомогою якої можна розділити клієнтів на надійних і безнадійних щодо повернення кредиту.

Важливість скорингу та попередження вірогідності непогашення кредиту не потребує особливих доказів. Слід відзначити, що саме «іпотечна криза» у Спо-

лучених Штатах Америки 2008 р. спровокувала світову фінансову кризу та глобальну рецесію, наслідки якої відчутні і в наш час.

Спрощення доступу до отримання кредитних ресурсів позичальниками, які раніше не могли одержати кредит (наприклад, безробітні), спричинило таку ситуацію в США, коли кредит на практично будь-який товар міг отримати кожен бажаючий. У зв'язку з цим надзвичайно багато охочих стало користуватися послугою покупок «у розстрочку». Тоді це здавалося вигідною пропозицією, але відсутність контролю над кількістю виданих кредитів призвело до проблеми неякісних кредитів та масового їх неповернення.

І хоча в Україні 2008 р. ситуація в банківській системі була діаметрально протилежна – позичальники повертали кредити, але вкладники почали масово забирати свої депозити, знизивши таким чином ліквідність банківської системи в цілому. Відплив грошових ресурсів призвів до зростання відсоткових ставок при кредитуванні та їх перегляду за вже виданими кредитами. Результатом такої неконтрольованої процентної політики стало швидке подорожчання кредитів та, як наслідок, бум неповернення, який ще більше посилив кризу банківської системи в Україні. Отже, динаміка зростання кредитів протягом 2000 – 2008 рр. була зупинена світовою фінансовою кризою [7, с. 30 – 31].

Відродження кредитування відбулося з 2011 рр. і до початку 2014 р. воно зростало щороку через низку позитивних макроекономічних показників. Незважаючи на збільшення депозитної бази банків і життя Національним банком України заходів, спрямованих на підтримку процесів економічного розвитку, кредитна активність банків в період після фінансової кризи 2008 р. відновлювалася недостатньо високими темпами.

У рейтингу банків за кредитуванням фізичних осіб до трійки лідерів у 2013 – 2014 рр. входили ПАТ КБ «Приватбанк», ПАТ КБ «Дельта Банк», ПАТ КБ «Надра». У табл. 1 представлені дані з кредитування фізичних та юридичних осіб ПАТ КБ «Приватбанком» у 2010 – 2013 рр. [10 – 13].

Слід відмітити, що протягом 2010 – 2013 рр. у даному банку спостерігалася позитивна динаміка кредитування як юридичних, так і фізичних осіб. Так, з 2010 р. до 2013 р. кредити, надані фізичним особам, зросли в 1,7 разу, фізичним особам – у 1,4. Найбільші темпи зростання в зазначений період були представлені в категорії споживчі кредити – у 2,8 разу.

Фінансова звітність «Дельта Банку» свідчить, що протягом 2012 – 2013 рр. також спостерігалась активізація обсягу кредитів (у 2013 р. вони зросли на 11,8% у порівнянні з 2012 р., у 2012 р. у порівнянні з 2011 р. зростання становило лише 2%). Наприклад, сума кредитів, що були надані фізичним особам на поточні потреби, зросла з 5 998 542 тис. грн у 2012 р. до 7 587 089 тис. грн у 2013 р. Зростання відбувалося і в інших категоріях кредитів фізичних осіб (іпотека, тощо). У цілому кредити, що були надані даним банком у 2012 та 2013 рр., склали відповідно 52% і 51% загального кредитного портфеля [15, 16].

Динаміка обсягу кредитування фізичних та юридичних осіб КБ ПАТ «Приватбанк» в 2010 – 2013 рр. [10 – 13]

Об'єкти кредитування	Обсяг кредитування, тис. грн			
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Юридичним особам	82.434,232	99.276.075	113.626.633	138.534.482
Кредити фізичним особам – підприємцям	819.709	976.813	1.002.354	1.975.236
Іпотечні кредити фізичним особам	3.592.873	3.535.485	4.386.247	3.245.672
Споживчі кредити	8.898.139	15.370.334	18.945.294	24.753.185
Інші кредити фізичним особам	12.579.440	12.795.616	11.953.642	5.952.994
Усього кредитів фізичним особам	25.890.161	32.678.248	36.287.537	35.927.087

У період після кризи 2008 р. українські банки до 2013 р. нарощували обсяги кредитування фізичних осіб. Проте ці темпи були значно повільнішими, ніж у до кризовий період. Як зазначав А. Камінський, українські банки нарощували обсяги кредитування фізичних осіб у період з 2005 до 2008 рр. по 200 – 300% за рік. В абсолютному вимірі обсяг кредитів фізичним особам у банках України з третього кварталу 2005 р. до третього кварталу 2008 р. (останній квартал перед початком кризи в Україні) збільшився з 26,1 млрд грн до 204,7 млрд грн – майже у 8 разів. За цей час суттєво змінилася і структура сукупного кредитного портфеля української банківської системи: частка кредитів фізичним особам збільшилася з 20,91% у третьому кварталі 2005 р. до 35,89% у третьому кварталі 2008 р. [8, с. 197].

Серед причин низьких темпів відновлення кредитної діяльності банків у післякризовий період слід виділити проблеми з виконанням судових рішень, що часто призводить до невиконання зобов'язань позичальниками. Йдеться, зокрема, про визнання недійсними кредитних договорів (рішення судів на користь позичальника), умови в позовах банків до боржників та затягування строків виконання рішень суду.

І хоча протягом 2010 – 2013 рр. обсяг кредитів фізичним особам зріс в 1,4 разу, значно збільшилися суми списаної безнадійної заборгованості за рахунок резерву. Якщо у 2012 р. сума списаного боргу складала 1 742 166 тис. грн, то у 2013 р. вона зросла майже вдвічі – до 3 384 283 тис. грн. Зросла заборгованість по кредитах фізичних осіб і в КБ ПАТ «Дельта Банк» – з 19 471 039 грн у 2013 р. до 21 719 717 грн. у 2014 р. На 24% зросла у 2014 р. заборгованість по кредитах у КБ ПАТ «Надра». У цілому по банках частка проблемних кредитів за 2014 р. зросла майже в 2 рази – з 7,7% до 13,5% [5, 6, 15, 16].

Зростання заборгованості виплат по кредитах і зростання обсягів безнадійної заборгованості фізичних осіб в українських банках свідчить про необхідність перегляду системи оцінки ризику неповернення кредитів. Ще 2007 р. (на піку зростання видачі кредитів фізичним особам) А. Камінський попереджав про значні ризики масових видач кредитів фізичним особам без проведення необхідної оцінки платоспроможності кожного з них. Дослідник наголошував на соціальному аспекті оцінки ризиків неповернення кредитів: видача кредитів без належної процедури оцінки позичальника

призводить до того, що з'являються особи, які або не в змозі повернути заборговані гроші, або не бажають це робити. Враховуючи наявність таких категорій фізичних осіб, банки, керуючись критеріями максимізації прибутків, встановлюють такі відсоткові ставки по кредитах, які включають ризики неповернення кредитів певної категорією позичальників [7, с. 31].

Недосконалість оцінки ризику неповернення кредиту фізичними особами в докризовий період призвело до того, що кредити видавалися особам, які не змогли їх виплачувати, особливо кредити в іноземній валюті за умови її стрибка по відношенню до національної валюти майже на 40%. Копіювання західного досвіду оцінки позичальників не дало бажаних результатів, бо не врахувало особливостей економічного, політичного, культурного рівня розвитку українського суспільства. На думку А. Камінського, західні технології не спрацювали через відсутність в Україні бюро кредитних історій, яке почало формуватися в державі з 2005 р. [8, с. 197].

У післякризовий період поступово українські банки переходять до системи скорингу. Цей метод оцінки платоспроможності позичальника базується на аналізі цілої низки факторів: політичних, соціальних, демографічних, культурних, професійних, вікових, а не тільки на аналізі рівня прибутку фізичної особи (який зафіксовано в довідці про доходи, що традиційно вимагали при оформленні кредиту).

Сутність скорингу полягає у сумуванні балів за кожен атрибут позичальника та отриманні інтегрального скорингового балу, якому відповідає ймовірність дефолту позичальника. Прийняття кредитного рішення ґрунтується на значенні скорингового бала: якщо бал вище певного рівня, то кредитне рішення позитивне (наприклад, позичальник отримує кредит), інакше – негативне.

Згідно з класичними моделями скорингової технології оцінки платоспроможності позичальника за кожну категорію виставляються бали. Наприклад, до соціально-демографічних категорій належать вік, освіта, шлюб, наявність дітей, приналежність до певної соціальної групи, регіон проживання; до професійно-кваліфікаційної категорії – посада, стаж роботи, стаж роботи на останньому місці, досвід роботи, тощо.

Філософія скорингу полягає в тому, що на основі минулого кредитного досвіду фізичних осіб, об'єднаних у певну групу, зробити висновок про кредитоспроможність

особи, яка подає заявку на отримання кредиту. На основі скорингового аналізу банк може зробити висновок, що в минулому особи з даною професією, сімейним станом, культурним та освітнім рівнем кредит повертали або не повертали. Таким чином, якщо позичальник належить до групи осіб з негативною кредитною історією, їй буде відмовлено. Хоча у світовій практиці бувають випадки, коли кредитний інспектор може довести, що особа з «неблагонадійної» групи може претендувати на кредит. Або навпаки, особа з «благонадійної» групи може бути віднесена до групи ризику через певні індивідуальні особливості.

Бум скорингових технологій за кордоном розпочався в другій половині ХХ ст., коли стало очевидним, що ці технології дають набагато точніші передбачення, ніж індивідуальні висновки кредитних спеціалістів.

Запровадження кредитного скорингу українськими банками обумовлено зростанням конкуренції на даному сегменті ринку, що примусило приймати рішення щодо надання кредиту в стислий час. Скорингові системи дозволяють швидко та об'єктивно оцінити позичальника та відслідкувати шахраїв. Питання щодо побуту та звичок нового клієнта, його професійних навичок тощо приносять (або не приносять) бали, сума яких і визначає рішення щодо надання кредиту. Бальну оцінку позичальнику виставляє комп'ютерна програма, яка приймає рішення за декілька хвилин, позбавлена суб'єктивізму та має накопичену базу даних по всьому портфелю позичальників. Якісна скорингова модель може визначити 90% неблагонадійних позичальників. І лише 10% позичальників, які могли б стати благонадійними, відкидаються даною системою.

Інформація про критерії відбору позичальників є майже секретною – доступ до неї мають лише декілька співробітників банку. Це є важливим фактором попередження кредитного шахрайства. Спеціалісти відзначають, що скорингові програми в Україні відрізняються за регіональним принципом: відмінності між Києвом, західними та східними областями дуже вагомими. Для кредитних карт, споживчих позик, автокредитування та іпотеки необхідні різні скорингові моделі. Найбільшим попитом у сучасних банках користується аплікаційний скоринг, який оцінює майбутніх позичальників.

На відміну від західних країн, скорингові системи в Україні мають особливості: першочергове завдання – боротьба з шахраями. Професійні шахраї підвищують ризик обману співробітників банків. Тому дуже важливою для банку є розробка системи скорингу із визначення шахраїв. З метою протидії шахрайству банки вимушені періодично оновлювати списки питань у скорингових тестах, збільшувати кількість питань.

На початковому етапі впровадження скорингової системи українські банки купували скорингові карти в західних банках (найчастіше аплікаційні скорингові карти). Навіть неадаптовані для українських реалій дженерикові скорингові карти дозволяли банкам значно знизити рівень дефолтових кредитів. Поступово банки почали замовляти спеціальним компаніям розробку скорингових систем або наймати працівників для розробки власних скорингових моделей.

У наш час скорингові системи в Україні потребують постійного оновлення (мінімум – раз на півроку) та характеризуються високою вартістю (за словами спеціалістів, від 50 тис. дол. США до кількох мільйонів). Удосконалення скорингових методик дозволить зменшити процентні ставки за кредитами через зменшення ризиків неповернення кредиту. Важливим напрямком розширення скорингових технологій є вдосконалення діяльності бюро кредитних історій та чесний обмін інформацією між банками про шахраїв і неплатників кредитів (через що рівень кредитного шахрайства в Україні найвищий в Європі). Перспективним напрямом залишається вдосконалення та запровадження в діяльність поведінкового та колекторського скорингів. Варто зауважити, що в наш час банки користуються переважно аплікаційним скорингом, хоча такий скоринг в Україні не використовується повною мірою, бо значна частина клієнтів мають неофіційні прибутки.

ВИСНОВКИ

Таким чином, скорингові технології є унікальною методикою попередження неповернення кредитів і є необхідною складовою подальшого розвитку кредитної політики українських банків. Потенціал скорингового методу в Україні реалізується недостатньо. Банківські установи надають перевагу лише одній формі скорингу – аплікаційному, залишаючи поза увагою такі його важливі види, як поведінковий та колекторський. Постійне використання скорингових моделей протягом всього циклу кредиту дозволить попередити вірогідність дефолтових кредитів. Перед українськими фахівцями стоїть ціла низка завдань – розробка та постійне оновлення скорингових анкет для фінансових установ з урахуванням специфіки українського суспільства, у тому числі регіональних відмінностей та високого рівня кредитного шахрайства. Удосконалення банківських систем оцінки ризику позичальників є запорукою подальшого розвитку фінансового ринку в Україні. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Аванесова Т. Оцінка кредитної діяльності банку / Т. Аванесова // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 103 – 112.
2. Волик Н. Г. Скоринг як експертний метод оцінювання кредитного ризику комерційного банку при споживчому кредитуванні / Н. Г. Волик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vznu/eco/2008_1/2008-606/volik.pdf – Дата доступу: 22.01.15.
3. Доля проблемних кредитов в банках за 2014 г. почти удвоилась // Телеграф. – 2015, 7 лютого [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://telegraf.com.ua/biznes/finansyi/1724526-dolya-problemnyih-kreditov-v-bankah-za-2014-god-pochti-udvoilas.html> – Дата доступу: 28.01.15.
4. Звіт про фінансовий стан ПАТ «Дельта Банк» за IV квартал 2014 р. / Офіційний сайт ПАТ «Дельта Банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://deltabank.com.ua/f/1/about/financial_results/zvit_pro_fin%20stan_4kv2014.pdf – Дата доступу: 29.01.15.
5. Звіт про фінансовий стан КБ ПАТ «Надра» за 2013 р. / Офіційний сайт ПАТ «Надра» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nadrabank.ua/user_file/IFRS%20FS%20Ukr%20Nadra%202013.pdf – Дата доступу: 29.01.15.

6. Звіт про фінансовий стан КБ ПАТ «Надра» за IV квартал 2014 р. / Офіційний сайт ПАТ «Надра» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nadrabank.ua/user_file/balance_30012015.pdf – Дата доступу: 29.01.15.

7. Каминский А. Б. Бум розничного кредитования: последствия для украинской банковской системы / А. Б. Каминский // БанкирЪ. – 2007. – № 2 (21). – С. 30 – 31.

8. Камінський А. Б. Скорингові технології в ризик-менеджменті / А. Б. Камінський, К. К. Писанець // Бізнес Інформ. – 2012. – № 4. – С. 197 – 201.

9. Ковальов О. Світовий досвід управління кредитним ризиком і можливості його використання в Україні / О. Ковальов // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 11 – 18.

10. Консолідований річний фінансовий звіт. Публічне акціонерне товариство Комерційний Банк «Приватбанк» за 2010 рік / Офіційний сайт ПАТ «Приватбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://static.privatbank.ua/files/data/2_13_20au.pdf – Дата доступу: 22.01.15.

11. Консолідований річний фінансовий звіт. Публічне акціонерне товариство Комерційний Банк «Приватбанк» за 2011 рік / Офіційний сайт ПАТ «Приватбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://static.privatbank.ua/files/data/2_13_22arr.pdf – Дата доступу: 22.01.15.

12. Консолідований річний фінансовий звіт. Публічне акціонерне товариство Комерційний Банк ПАТ «Приватбанк» за 2012 рік / Офіційний сайт «Приватбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://static.privatbank.ua/files/data/2_13_22yearau.pdf – Дата доступу: 22.01.15.

13. Консолідований річний фінансовий звіт. Публічне акціонерне товариство Комерційний Банк «Приватбанк» за 2013 рік / Офіційний сайт ПАТ «Приватбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://static.privatbank.ua/files/finance/2013_kons.pdf – Дата доступу: 22.01.15.

14. Леонова А. С. Внедрение скоринга в Украине / А. С. Леонова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2012. – № 2. – С. 94 – 96.

15. Річна фінансова звітність. Публічне акціонерне товариство «Дельта Банк». 2012 р. / Офіційний сайт ПАТ «Дельта Банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://deltabank.com.ua/f/1/about/financial_results/Annual%20Report%202013%20-%20UA.pdf – Дата доступу: 29.01.15.

16. Річна фінансова звітність. Публічне акціонерне товариство «Дельта Банк». 2013 р. / Офіційний сайт ПАТ «Дельта Банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://deltabank.com.ua/f/1/about/financial_results/annual_2013_0705.pdf – Дата доступу: 29.01.15.

17. Уваров К. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування скорингу в банках України: орієнтир на майбутнє / К. Уваров, О. Куценко // Вісник НБУ. – 2011. – № 2. – С. 60 – 63.

REFERENCES

Avanesova, T. "Otsinka kredytnoi diialnosti banku" [Evaluation of bank credit]. *Finansy Ukrainy*, no. 6 (2011): 103-112.

"Dolia problemnykh kreditov v bankakh za 2014 g. pochti udvoilas" [The share of bad loans in banks in 2014 almost doubled]. <http://telegraf.com.ua/biznes/finansyi/1724526-dolya-problemnykh-kreditov-v-bankah-za-2014-god-pochti-udvoilas.html>

Kaminskiy, A. B. "Bum roznichnogo kreditovaniia: posledstviia dlia ukrainskoy bankovskoy sistemy" [The boom in retail lending: Implications for the Ukrainian banking system]. *Bankir*, no. 2 (21) (2007): 30-31.

Kaminskiy, A. B., and Pysanets, K. K. "Skorynhovi tekhnolohii v ryzhik-menedzhmenti" [Scoring technology in risk management]. *Biznes Inform*, no. 4 (2012): 197-201.

Kovalyov, O. "Svitovyi dosvid upravlinnia kredytnym ryzikom i mozhlyvosti ioho vykorystannia v Ukraini" [International experience in managing credit risk and the possibility of its use in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 3 (2010): 11-18.

"Konsolidovanyi richnyi finansovyi zvit. Publichne aktsionerne tovarystvo Komertsiiiny Bank «Pryvatbank» za 2010 r." [The consolidated annual financial report. Public Joint Stock Commercial Bank "Privat" for 2010]. Ofitsiinyi sait PAT «Pryvatbank». http://static.privatbank.ua/files/data/2_13_20au.pdf

"Konsolidovanyi richnyi finansovyi zvit. Publichne aktsionerne tovarystvo Komertsiiiny Bank «Pryvatbank» za 2011 r." [The consolidated annual financial report. Public Joint Stock Commercial Bank "Privat" for 2011]. Ofitsiinyi sait PAT «Pryvatbank». http://static.privatbank.ua/files/data/2_13_22arr.pdf

"Konsolidovanyi richnyi finansovyi zvit. Publichne aktsionerne tovarystvo Komertsiiiny Bank PAT «Pryvatbank» za 2012 r." [The consolidated annual financial report. Public Joint Stock Commercial Bank PJSC "Privat" for 2012]. Ofitsiinyi sait «Pryvatbank». http://static.privatbank.ua/files/data/2_13_22yearau.pdf

"Konsolidovanyi richnyi finansovyi zvit. Publichne aktsionerne tovarystvo Komertsiiiny Bank «Pryvatbank» za 2013 r." [The consolidated annual financial report. Public Joint Stock Commercial Bank "Privat" for 2013]. Ofitsiinyi sait PAT «Pryvatbank». http://static.privatbank.ua/files/finance/2013_kons.pdf

Leonova, A.S. "Vnedreniye skoringa v Ukraine" [The introduction of the scoring in the Ukraine]. *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii*, no. 2 (2012): 94-96.

"Richna finansova zvitnist. Publichne aktsionerne tovarystvo «Delta Bank». 2012 r." [Annual Financial Statements. Public Joint Stock Company "Delta Bank". 2012]. Ofitsiinyi sait PAT «Delta Bank». http://deltabank.com.ua/f/1/about/financial_results/Annual%20Report%202013%20-%20UA.pdf

"Richna finansova zvitnist. Publichne aktsionerne tovarystvo «Delta Bank». 2013 r." [Annual Financial Statements. Public Joint Stock Company "Delta Bank". 2013]. Ofitsiinyi sait PAT «Delta Bank». http://deltabank.com.ua/f/1/about/financial_results/annual_2013_0705.pdf

Uvarov, K., and Kutsenko, O. "Metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii ta funktsionuvannia skorynhu v bankakh Ukrainy: oriientyr na maibutnie" [Guidelines on the organization and functioning of scoring in banks Ukraine: a guide to the future]. *Visnyk NBU*, no. 2 (2011): 60-63.

Volyk, N.H. "Skorynh iak ekspertnyi metod otsiniuvannia kredytnoho ryzhyku komertsiiinoho banku pry spozhyvchomu kredytuvanni" [Scoring as expert evaluation method of credit risk of commercial banks in consumer lending]. http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vznu/eco/2008_1/2008606/volik.pdf

"Zvit pro finansovyi stan KB PAT «Nadra» za IV kvartal 2014 r." [Statement of Financial Position PJSC CB "Nadra" for the IV quarter 2014]. Ofitsiinyi sait PAT «Nadra». http://www.nadrabank.ua/user_file/balance_30012015.pdf

"Zvit pro finansovyi stan PAT «Delta Bank» za IV kvartal 2014 r." [Statement of Financial Position JSC "Delta Bank" for the IV quarter 2014]. Ofitsiinyi sait PAT «Delta Bank». http://deltabank.com.ua/f/1/about/financial_results/zvit_pro_fin%20stan_4kv2014.pdf

"Zvit pro finansovyi stan KB PAT «Nadra» za 2013 r." [Statement of Financial Position PJSC CB "Nadra" for 2013]. Ofitsiinyi sait PAT «Nadra». http://www.nadrabank.ua/user_file/IFRS%20FS%20Ukr%20Nadra%202013.pdf